

7. Ухвала слідчого судді Царичанського районного суду Дніпропетровської області від 18 жовтня 2018 р. (справа № 196/1481/15-к) Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77219652>
8. Ухвала слідчого судді Марганецького міського суду Дніпропетровської області від 4 жовтня 2017 р. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69334140>
9. Шапутько С.В. Повноваження слідчого судді щодо судового контролю у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 267 с.
10. Пшенічко С. О. Повноваження слідчого судді з розгляду та вирішення скарг у досудовому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2014. 253 с.
11. Гловюк І.В. Актуальні проблеми вдосконалення нормативної регламентації ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Теорія та практика правоохоронної діяльності: Міжнародна науково-практична конференція (11 листопада 2016 року) / упор. Ю. С. Назар. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 73-77.

Ключові слова: слідчий суддя, скарга, ухвала, сторона обвинувачення, розумний строк.

Ключевые слова: следственный судья, жалоба, определение, сторона обвинения, разумный срок.

Key words: investigating judge, complaint, ruling, prosecution, reasonable time.

ГЛУШКОВ ВАЛЕРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Київський інститут інтелектуальної власності і права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор,
академік Європейської Академії безпеки та конфліктології,
заслужений юрист України

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Судовий контроль під час здійснення оперативно-розшукової діяльності – це регламентована нормативно-правовими актами діяльність судових органів України, що спрямована на забезпечення прав і свобод людини при здійсненні певних оперативно-розшукових заходів оперативними підрозділами правоохоронних органів, що стосуються обмеження в рамках визначених законодавством України таких прав. Головною метою судового контролю є: забезпечення прав і свобод людини і громадянина за законністю та обґрунтованістю обмеження конституційних прав осіб при проведенні визначених оперативно-розшукових заходів. У ст. 64 Конституції України закріплено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Основним законом. Контроль

за обмеженням прав громадян на свободу, особисту недоторканість, таємницю приватного життя, телефонних переговорів та поштово-телеграфної кореспонденції, передбачених статтями 29, 30, 31 віднесено до компетенції суду.

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», під час здійснення не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих прав і свобод можуть мати винятковий і тимчасовий характер та застосовуються лише за рішенням **слідчого судді** з метою виявлення, попередження чи припинення тяжкого або особливо тяжкого злочину та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства. Систему оперативно-розшукових заходів, що пов'язані із обмеженням права особи на приватність, передбачено ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно змісту статті, оперативні підрозділи мають право здійснення оперативно-розшукових заходів, у тому числі й тих, що обмежують права людини, а саме: негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, у тому числі, шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння; здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж; накладати арешт на кореспонденцію, здійснювати її огляд та виїмку; здійснювати спостереження за особою, речю або місцем, а також проводити аудіо-, відеоконтроль місця; здійснювати установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу. Організація та проведення відповідних оперативно-розшукових заходів уповноваженими підрозділами здійснюється відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, особливостей, встановлених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», щодо мети проведення оперативно-розшукових заходів, суб'єкта ініціювання та проведення цих заходів, обґрунтування клопотання про їх проведення та підстав для його задоволення слідчим суддею, використання результатів оперативно-розшукових заходів та інших питань, обумовлених специфікою мети їх проведення.

Ч. 3, 4 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» встановлено, що інтрузивні оперативно-розшукові заходи проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погодженого з прокурором. Ці заходи застосовуються виключно з метою запобігання вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, запобігання і припинення терористичних актів та інших посягань спеціальних служб іноземних держав та організацій, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо. Виключно з метою отримання розвідувальної інформації для забезпечення зовнішньої безпеки України зазначені заходи можуть здійснюватися лише за ухвалою слідчого

судді без розголошення третій стороні, а заходи, що не потребують дозволу слідчого судді, – без повідомлення прокурора. Судовий контроль встановлюється також за діяльністю оперативних підрозділів щодо отримання копій документів від підприємств, установ, організацій, особливо тих, що можуть містити відомості приватного характеру. За умов, передбачених п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за рішенням слідчого судді, у порядку, встановленому ст. ст. 159-162 КПК України, можуть бути витребувані документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів, із залишенням копій таких документів та опису вилучених документів особам, в яких вони витребувані, та забезпеченням їх збереження і повернення в установленому порядку.

Об'єкт судового контролю за законністю проведення оперативно-розшукових заходів – це те, на що спрямована його предметно-практична й пізнавальна діяльність. Судовому контролю протистойть не оперативно-розшуковий підрозділ чи оперативний співробітник, а їх діяльність, що співвідноситься із законом – законність проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують конституційні права та свободи людини і громадянина. Поняття предмета судового контролю за законністю проведення оперативно-розшукових заходів слід використовувати як таке, що конкретизує об'єкт за необхідності виокремлення тих дій і актів, законність яких оцінюється в ході здійснення судового контролю.

Засади судового контролю за законністю проведення оперативно-розшукових заходів визначаються законодавчими та відомчими правовими актами. Процедура реалізації дозвільних повноважень суду щодо законності проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують права громадян на свободу, особисту недоторканість, таємницю приватного життя, телефонних переговорів та поштово-телеграфної кореспонденції регламентовано у Постанові Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 року № 1169 «Про затвердження Порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації». Постановою Пленуму Верховного Суду України № 2 від 28 березня 2008 року «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства» судам дано роз'яснення щодо застосування окремих норм законодавчих та відомчих правових актів при здійсненні судового контролю за обмеженням прав громадян на свободу, особисту недоторканість, таємницю приватного життя, телефонних переговорів та поштово-телеграфної кореспонденції.

Клопотання керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника щодо проведення оперативно-розшукових заходів, котрі

обмежують права людини і громадянина на свободу, особисту недоторканість, таємницю приватного життя, телефонних переговорів та поштово-телеграфної кореспонденції вноситься на розгляд слідчого судді (ст. 247 КПК України – голови апеляційного суду області, м. Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим або уповноваженого ним заступника) за місцем провадження справи.

Клопотання складається у трьох примірниках і підписується керівником підрозділу, у провадженні якого перебуває справа, або його заступником та погоджується у з прокурором, який здійснює нагляд за дотриманням закону органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність. У разі здійснення заходу стосовно кількох осіб клопотання складається на кожну особу окремо. Перший примірник клопотання з гербовою печаткою органу, у складі якого діє підрозділ, реєструється без розкриття відомостей про особу і змісту заходу у відповідному режимно-секретному органі та доставляється в суд з дотриманням вимог режиму секретності. Другий примірник додається до справи, а третій – видається підрозділу, працівники якого залучаються до здійснення заходів, у разі видачі дозволу. Якщо суд відмовив у видачі дозволу, третій примірник клопотання знищується в установленому порядку. У клопотанні слід обґрунтувати неможливість отримання необхідної інформації за оперативно-розшуковою справою у спосіб інший, ніж проведення інтрузивних оперативно-розшукових заходів. Суди не вправі надавати дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів, якими тимчасово обмежуються конституційні права і свободи людини і громадянина, якщо стосовно особи не заведено оперативно-розшукову справу чи немає даних, які б свідчили, що отримати інформацію в інший спосіб неможливо.

З урахуванням положень діючого законодавства України, розгляд клопотань про проведення оперативно-розшукових заходів, які обмежують права людини, відбувається протягом шести годин з моменту отримання його судом. У разі надходження до провадження слідчого судді клопотання, яке повинно бути погоджено з прокурором, але якщо з ним не погоджено, суд має відмовити у його розгляді, про що виноситься відповідна ухвала. Така відмова не перешкоджає повторному зверненню до слідчого судді після погодження клопотання з прокурором. Невиконання законних вимог слідчого судді може бути підставою для відмови в задоволенні клопотання.

Відповідно вимог ст. 249 КПК України, строк дії ухвали слідчого судді на проведення оперативно-розшукового заходу не повинен перевищувати більше 2 місяців. Поряд з тим, якщо потреби документування протиправної діяльності за оперативно-розшуковою справою потребують продовження проведення оперативно-розшукових заходів, оперативний підрозділ в установленому законом порядку має право повторно звернутися до слідчого судді з метою вирішення питання про надання дозволу на продовження проведення оперативно-розшукових заходів. При цьому слід враховувати, що загальні строки проведення оперативно-розшукових заходів не можуть перевищувати строки прова-

дження у оперативно-розшуковій справі. При розгляді клопотань оперативних підрозділів ведення протоколу судового засідання законом не передбачено.

Ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують конституційні права та свободи людини підписується ним особисто, скріплюється гербовою печаткою і оформляється за правилами таємного діловодства. Разом із оперативно-розшуковою справою дві належним чином завірені копії ухвали передаються суб'єкту звернення. Один примірник приєднується до оперативно-розшукової справи, а інший – передається підрозділові-виконавцю заходів. Якщо слідчий суддя відмовив у наданні дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів, оперативному підрозділу передається лише один примірник ухвали.

Судовий контроль встановлено також за використанням результатів оперативно-розшукових заходів, що проводяться за рішенням слідчого судді. Відповідно вимог ч. 2 ст. 9-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», якщо оперативно-розшуковій справі здійснювалися оперативно-розшукові заходи за рішенням суду, повідомлення про закриття справи надсилається до цього суду у триденний строк.

Ключові слова: права людини, прокурорський нагляд, оперативно-розшукова діяльність, приватне життя.

Ключевые слова: права человека, прокурорский надзор, оперативно-розыскная деятельность, частная жизнь.

Key words: human rights, prosecutor's supervision, operative-search activity, private life.

СТАРОДУБОВ СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ НАПРЯМИ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕРОЗКРИТИХ ЗЛОЧИНІВ МИНУЛИХ РОКІВ

Опрацювання матеріалів практики свідчить, що одним із ключових напрямів аналітичної роботи слідчого під час розкриття та розслідування нерозкритих злочинів минулих років є **вивчення матеріалів інших кримінальних проваджень**. Так, вчені аналізуючи методи роботи слідчого у призупиненому кримінальному провадженні вказують, що метод, яким широко повинні користуватися слідчі – це вивчення кримінальних справ щодо однорідних злочинів, який вчинені у цьому ж районі, області тощо. Під «однорідними» у даному випадку необхідно розуміти ті справи щодо убивств, зґвалтувань, розбійних нападів, грабежах, крадіжках, а іноді справи щодо хуліганства спосіб